

LYS

Turbinehal Olafur Eliason: The Weather Project 2003, Turbine Hall, Tate Modern, London (The Unilever Series) photo: Jens Ziehe

Arkitektskolen Aarhus 14. september 2010

program

Tirsdag den 14. september 2010
Arkitektskolen Aarhus

- kl. 09:15 **Velkomst**
v. Kätte Bønløkke, Arkitektskolen Aarhus

- kl. 09:30 **Lyset på kloden**
v. Nanet Mathiasen, Kunstakademiets Arkitektskole

- kl. 10:00 **Lys og Sundhed**
v. Carlo Volf, designer, ph.d. studerende AAA

- kl. 10:30 **Lys i Arkitekturen**
v. Julian Weyer, Arkitektfirmaet C.F. Møller

- kl. 11:15 Pause

- kl. 11:30 **Lys og energi, Active House**
v. Ellen Kathrine Hansen, VKR Holding og Arkitektskolen Aarhus

- kl. 12:00 **Lys og lyskilder**
v. Ib Mogensen, Out-sider A/S

- kl. 12:30 Frokost

- kl. 13:30 **Lys I Byen**
v. Bjarne Schläger

- kl. 14:00 **Lampedesign**
v. Henrik Bønnelycke, Bønnelycke Arkitekter

- kl. 14.45 Afslutning

LYS TEMADAGEN er sponsoreret VKR Holding og Arkitektskolen Aarhus og tilrettelagt af LYSnET gruppen.

LYSnET er et tværfagligt netværk, der er etableret med det formål at styrke forskning og undervisning inden for lys. Gruppen er sammensat af undervisere og forskere på tværs af landets byggefaglige uddannelses- og forskning institutioner samt eksperter fra byggeindustrien, alle med speciale i lys.

oplægsholdere

Nanet Mathiasen, arkitekt MAA, phd. studerende

Kunstakademiets Arkitektskole

e-mail: nanet.mathiasen@karch.dk

Nanet er uddannet arkitekt på Kunstakademiets Arkitektskole. Til daglig er hun tilknyttet henholdsvis Kunstakademiets Arkitektskole, Belysningslaboratoriet og VELFAC, begge steder med formålet at formidle viden om lys. Derudover har Nanet været medarbejder på flere forskningsprojekter, fortrinsvis med hovedvægten på dagslysplanlægning. Hun har desuden medvirket i TV- programmerne "Kend dit hus" og portrætprogrammet om arkitekt Dorte Mandrup, i begge programmer med indslag om arkitektonisk bearbejdning af dagslyset. Samt netop bidraget med en artikel om lys og klima til bogen "Klima og Arkitektur"

Nanet vil introducere grundlæggende begreber inden for belysning. Begreber der er vigtige at kende til når man planlægger arkitektonisk med dagslyset. Dagslys bliver ofte betragtet som en svær og diffus størrelse der ikke rigtig er til at forme. Men med kendskab til dagslysets egenskaber og spilleregler kan man komme langt. Dagslys kan planlægges og gør man det velovervejet kan man skabe både funktionelle og smukke rumligheder.

Carlo Volf, phd. studerende på Arkitektskolen Aarhus

e-mail: carlo.volf@aarch.dk

Lys handler ikke blot om at kunne se, lys handler om mennesker og om trivsel. Carlo Volf er i gang med en Ph.D. ved Arkitektskolen Aarhus, der vil se nærmere og mere konkret på hvordan lys påvirker vores trivsel.

Carlo Volf har tidligere arbejdet med lys, eller fortællinger med lys, i gruppen "Lysfortællinger" i 1998–2001. "Lysfortællinger" lavede flere udstillinger, hvor de bl.a. skrev "kapitler" om et mere sanseligt lys.

Carlo Volf har siden også arbejdet med lys i en mere videnskabelig forstand. Senest er et større analyserende og eksperimenterende lysprojekt blevet gjort færdigt på Rigshospitalet i København 2009, hvor dagslys og kunstlys kobles sammen for at både patienterne og personalet kan få det psykisk bedre. Fælles for hans projekter er at lys handler om vore sanser og om hvordan vi oplever belysningen. For lys påvirker os, om vi vil det eller ej og lys handler derfor om andet og mere, end om at løse synsopgaver.

Julian Weyer, partner | arkitekt m.a.a., Arkitektfirmaet C. F. Møller

www.cfmoller.com <<http://www.cfmoller.com/>>

Arkitektfirmaet C. F. Møller er en af Skandinaviens ældste og største arkitektvirksomheder. Vi arbejder med et meget bredt spekter af opgaver - fra programanalyse, byplanlægning, arkitektur og landskab til udvikling af byggekomponenter og design. Vi arbejder ud fra idealet om det enkle, det klare og det uprætentiøse. Idealet har fulgt tegnestuen, siden den blev grundlagt i 1924, og det nyfortolkes fortsat i de enkelte projekter - med udgangspunkt i stedet og i dialog med internationale strømninger og regionale karakteristika. Vi betragter miljø, ressourcebevidsthed, fornuftig byggeøkonomi, højere produktivitet og god kvalitet som en væsentlig del af vores nuværende og fremtidige arbejde og anlægger denne helhedsbetragtning i vore opgaver fra overordnet planlægning til design af byggekomponenter.

Lyset i arkitekturen vil tage udgangspunkt i både nye og ældre projekter af Arkitektfirmaet C. F. Møller, tilsat eksempler fra hele verden med udgangspunkt i Julian Weyers virke som arkitekturfotograf.

Ellen Katrine Hansen, lektor, arkitekt MAA

VKR Holding og Arkitektskolen Aarhus, Nørreport 20, 8000 Aarhus C

e-mail: EKH@VKR-Holding.com, ellenkathrine.hansen@aarch.dk

Ellen er uddannet på Kunstakademiets Arkitektskole og har i 14 år været ansat på Arkitektskolen Aarhus. Siden 2000 har fokus været på lys og materialitet i fremtidens energiproducerende vinduer bl.a. via tværfaglige udviklingsprojekter om transparente solcellers lysfiltrerende egenskaber. Gennem 6 år har Ellen været deltidsansat som projektleder hos vinduesproducenten VELFAC, hvor hun har udviklet kurser og forskningssprojekter der bygger på samarbejdet mellem byggeindustrien og uddannelsesinstitutionerne. Initiativet til LYSnET er opstået her. Ellen har senest været projektleder på det aktive hus Bolig for Livet, der åbnes i marts. Bolig for livet hus, skal vise hvordan man bl.a. ved hjælp af fremtidens energioptimerede og intelligente vinduer kan optimere lys- og varmeindtag fra solen og bygge aktive huse der skaber en synergi mellem faktorerne energi, komfort og æstetik.

Ellen er netop ansat hos VKR-Holding, moderselskabet i VKR Gruppen, der består af firmaer indenfor ovenlysvinduer, facadevinduer, termisk solenergi, solafskærmning og naturlig ventilation. Her skal hun udvikle byggerier og strategier for fremtidens 'Active Houses' der bringer dagslys, frisk luft og bedre miljø ind i menneskers hverdag.

Ib Mogensen, adm. direktør for out-sider a/s (www.out-sider.dk)

out-sider a/s, Lergravsvej 53, 2300 København S, e-mail: im@out-sider.dk

Ib Mogensen ejer og driver det nye danske firma out-sider, der leverer nye byrumsløsninger og -inventar. out-sider pirrer sanserne. Udfordrer det bestående. Og ikke mindst overrasker - med innovative udeinventar til det offentlige rum. Solcelledrevet lys - integreret i inventaret - er en af kerneideerne i firmaet, der bl.a. viser produkter i et nyt udendørs "showspace" på Amager. Den lysmæssige baggrund har Ib Mogensen opnået via mange års job som udviklingsdirektør hos Thorn & Jakobsson og de seneste år som udviklings- og marketingdirektør i Louis Poulsen Lighting, hvor han stoppede i 2006 for at starte eget firma.

Indlægget vil på en levende måde orientere om kunstlysets grundbegreber, de mest almindelige lyskilder og deres anvendelse - og de forskellige belysningsformers fordele og ulemper.

Bjarne Schläger, arkitekt MAA og AAM, lysdesigner o.m.a

light+architecture, Flæsketorvet 75, 3, 1711 København V, e-mail: bs@bs-la.dk

Som selvstændig praktiserende arkitekt med fod under egen tegnestue har Bjarne med AAM-diplom fra drømmefabrikken opbygget bred erfaring i udendørs arkitektonisk by-lysplanlægning og lysdesign. BS har siden 1989 oparbejdet det særlige arkitektfaglige område: Bybelysning, byrum og byliv samt, og med, forslag til artikulering af byens lyslandskab i arkitektonisk, rumlig og funktionel sammenhæng – fra computerstyret forsøgsbelysning på Støget i CPH til International-city-people-light Award 2004 for Holmbladsgades nye bylys.

Bjarne vil causere over elektrisk lys i byens rum og landskaber. Om store og små lysfortællinger i stor og lille skala - danske, udenlandske og egne arbejder – men, eksempler hvor lysten til at skabe noget pirrende, underfundigt, med stor indlevelse i genius logi, drager. Om elektrisk lys som et kreativt designelement, (u)synligt fænomen og stof. Om at have noget på hjertet, der rammer beskueren dybt i hjertekulen. At give rum og menneske det, de ikke vidste de ku' få, og ikke det de troede, de ville ha'. En øjeåbne-

Henrik Bønnelycke, BønneLycke MDD

er en multidisciplinær designvirksomhed med både national og international erfaring. Vi er perfektionister med professionel nysgerrighed. Kompetencerne spænder fra bygningsarkitektur, indretning, møbeldesign og produktdesign til grafisk design, kommunikations- og webdesign.

Henrik Bønnelycke vil fortælle om tegnestuens arbejde med lapedesign

LYS TEMADAGE er en tværfaglig aktivitet arrangeret af LYSnETgruppen. Ideen er at skærpe interessen for lysets mangfoldighed og potentialer i byggeriet i et tværfagligt perspektiv. På temadagen udfoldes temaet LYS af specialister med forskellig tilgang til faget og metoder til formidling.

Deltagende institutioner:

Bygge- og anlægsdivisionen University College Vitus Bering Horsens, Designskolen Kolding, Anlægs- og Bygningsdesign Ingeniørhøjskolen Århus, Arkitektur og Design Ålborg Universitet og Arkitektskolen Aarhus.

litteraturliste

Dagslys

Dahl, Torben (ed): *Facaden, - teori og praksis*,
Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag, København, 2003

Plummer, Henry: *Masters of Light – First Volume: Twentieth-Century pioneers*,
a+u. November Extra Edition, Tokyo, 2003

Christoffersen, Jens; Johnsen, Kjeld; Petersen, Erwin:
Beregning af dagslys i bygninger, By og Byg Anvisning 203,
Statens Byggeforskningsinstitut, Hørsholm, 2002

Millet, Marietta S.: *Light Revealing Architecture*, Van Nostrand Reinhold, New York, 1996

Moore, Fuller: *Concepts and Practice of Architectural Daylighting*,
Van Nostrand Reinhold, New York, 1985

Frandsen, Sophus: *Lyset i rummet og lyset på tingene*,
LP NYT nr. 492, Louis Poulsen, København, 1985

Kunstlys

Kress and Adams (ed.): *Light Spaces*, Birkhauser, Basel, 2003

Steffy, G.: *Architectural Lighting Design*, John Wiley & Sons, New York, 2002

Brandi, Ulrikke : *Lighting Design*, Edition Detail, 2005

Trengenza, P., Loe, D.: *The design of lighting*, E & FN Spon, London & New York, 1998

Lysteknisk Selskab, Elsparefonden, ELFOR og VELUX: *Godt lys i boligen*,
pjecen kan downloades eller bestilles på: www.boliglys.dk.

Elektronisk publikation fra Elsparefonden udarbejdet af Lysteknisk Selskab:
Lysdioder til belysning - status for fremtidens lyskilde, kan downloades på: www.sparel.dk

Schläger, Bjarne og Borup, Morten Weeke : *Lyset og det urbane Rum*, LP NYT NR. 539, Louis
Poulsen, København, 1993

Curbi, Débora m.fl.: *Lighting Design Europe*, Lusco Editora Ltda, Sao Paulo, 2004 (DK projek-
ter af Kim Borch og Bjarne Schläger)

Digitale lysprogrammer

DIALux photometric Light Modeler

3DSMax photometric rendering